Dziennik Urzędowy
Unii Europejskiej

PL
Seria C

C/2025/5152

28.10.2025

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Znaczenie instytucjonalizacji dialogu obywatelskiego i społecznego w krajach kandydujących do UE i krajach partnerskich

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2025/5152)

Sprawozdawcy: **Decebal-Ștefăniță PADURE**
Dumitru FORNEA
Ionuț SIBIAN

Doradczynie i doradcy	Mircea MITRUȚIU (doradca sprawozdawcy, Grupa I) Igor ZUBCU (doradca sprawozdawcy, Grupa II) Simona CONSTANTINESCU (doradczyni sprawozdawcy, Grupa III)
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	23.1.2025
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	12.6.2025
Data przyjęcia na sesji plenarnej	17.7.2025
Sesja plenarna nr	598
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	187/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Niezależne i dynamiczne społeczeństwo obywatelskie ma zasadnicze znaczenie dla demokracji, ochrony podstawowych praw i wolności oraz przeciwdziałania rosnącym ruchom ekstremistycznym, które kwestionują wartości UE. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie, oparte na wartościach demokratycznych, działa w interesie publicznym poprzez mediację między władzami a obywatelkami i obywatelami i nagłaśnianie różnych głosów – w tym słabszych grup społecznych. Stanowi platformę pokojowego aktywizmu, rzecznictwa i obrony praw, przez co przyczynia się do zwiększenia demokratycznego zaangażowania i odpowiedzialności.

1.2. Opierając się na swych wcześniejszych wnioskach dotyczących dialogu obywatelskiego ([1]) i dialogu społecznego ([2]), Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) ponownie podkreśla znaczenie instytucjonalizacji dialogu obywatelskiego i społecznego także w krajach kandydujących do UE i krajach partnerskich ([3]), czemu mają przyświecać następujące doprecyzowane cele:

— Ustanowienie kompleksowych i sprzyjających ram legislacyjnych zapewniających faktyczny udział organizacji społeczeństwa obywatelskiego, partnerów społecznych i innych odpowiednich zainteresowanych stron w projektowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie prac legislacyjnych i politycznych. Ramy te powinny być zgodne z normami UE dotyczącymi inkluzywności, przejrzystości i rozliczalności, a także z normami ustanowionymi przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ), w szczególności w ramach celu zrównoważonego rozwoju nr 16.

([1]) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wzmocnienie dialogu obywatelskiego i demokracji uczestniczącej w UE: kierunki działań” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji belgijskiej) (Dz.U. C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).

([2]) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie wzmacniania dialogu społecznego w Unii Europejskiej” (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) oraz „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Wzmacnianie dialogu społecznego w Unii Europejskiej: wykorzystanie jego pełnego potencjału do zarządzania sprawiedliwymi transformacjami«” (COM(2023) 40 final) (Dz.U. C 228 z 29.6.2023, s. 87).

([3]) Kraj partnerski oznacza każde państwo, które zawrze umowę o partnerstwie z UE. Wykaz krajów jest dostępny pod adresem: Kraje – Komisja Europejska: https://international-partnerships.ec.europa.eu/countries_pl.

— Dostosowanie struktury instytucjonalnej dialogu obywatelskiego i społecznego w krajach kandydujących do przyjętych w Unii Europejskiej zasad, norm i dobrych praktyk, a także wspieranie tego rodzaju struktury w krajach partnerskich, wraz z odniesieniem do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego. Należy wspierać zarówno dialog obywatelski, jak i społeczny za pomocą odpowiednich zasobów i krajowych ram regulacyjnych, które gwarantowałyby ich skuteczne prowadzenie oraz zbieżność, z myślą o zapewnieniu stałego dialogu między państwem a społeczeństwem.

— Promowanie autentycznego i zorganizowanego dialogu trójstronnego między rządami, związkami zawodowymi i organizacjami pracodawców w celu wspierania współpracy w kluczowych obszarach – takich jak zatrudnienie, prawa pracownicze, rokowania zbiorowe, rozwój regionalny, edukacja i strategie sprawiedliwej transformacji.

— Zwiększenie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych do skutecznego i równorzędnego uczestnictwa w dialogu obywatelskim i społecznym dzięki ukierunkowanemu wsparciu finansowemu, szkoleniom, partnerstwom instytucjonalnym i pomocy operacyjnej i bez uszczerbku dla ich niezależności od rządu.

— Zachęcanie do wymiany dobrych praktyk i wiedzy fachowej państw członkowskich UE w drodze zorganizowanej współpracy, programów wzajemnego uczenia się, pomocy technicznej i partnerstw strategicznych.

— Zwiększenie zaangażowania zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w ramy współpracy finansowane przez UE w celu wspierania partycypacyjnego sprawowania rządów.

1.3. Aby osiągnąć te cele, Komitet zaleca, by na wstępie podjąć następujące konkretne działania:

— W relacjach z krajami kandydującymi i partnerskimi odpowiednie instytucje Unii Europejskiej mogą uwypuklać znaczenie przejrzystego i inkluzywnego zaangażowania i skutecznego udziału zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w procesach negocjacyjnych. Przyczyni się to również do wzmocnienia roli wspólnych komitetów konsultacyjnych, platform społeczeństwa obywatelskiego lub wewnętrznych grup doradczych – struktur konsultacyjnych społeczeństwa obywatelskiego, które istnieją i działają na podstawie układów o stowarzyszeniu lub traktatów handlowych UE z różnymi państwami sąsiadującymi lub z innymi regionami świata.

— Należy przewidzieć proces monitorowania, dzięki któremu EKES oraz inne zainteresowane podmioty społeczeństwa obywatelskiego nadzorowałyby prowadzenie instytucjonalnego dialogu obywatelskiego i społecznego przez cały cykl kształtowania regulacji i polityki publicznej oraz wydawały zalecenia w razie potrzeby.

— W prowadzonych przez UE negocjacjach akcesyjnych i programach współpracy należy uwzględnić warunkowość w odniesieniu do dialogu obywatelskiego i społecznego, zwłaszcza pod względem zgodności z artykułami 151–155 TFUE w sprawie polityki społecznej i konsultacji z zainteresowanymi stronami.

— Należy tworzyć – biorąc EKES za wzorzec – inkluzywne i stałe krajowe platformy dialogu między rządami, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i partnerami społecznymi, które funkcjonowałyby jako zinstytucjonalizowane fora debaty dotyczącej różnych dziedzin polityki i współtworzenia prawodawstwa.

— Należy wdrażać ukierunkowane programy finansowania, by wspierać rozwój i długoterminową stabilność niezależnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego i struktur partnerów społecznych, umożliwiając im aktywny i sprawiedliwy udział w polityce publicznej i procesach integracji z UE.

— Instytucje Unii Europejskiej i unijne organizacje społeczeństwa obywatelskiego muszą skuteczniej wspierać kampanie informacyjne, w których podkreśla się znaczenie dialogu społecznego i obywatelskiego. Jest to szczególnie ważne dla angażowania młodych ludzi. Należy prowadzić te działania we współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego lub partnerami społecznymi w krajach kandydujących i partnerskich.

1.4. EKES zaleca, by zarówno partnerzy społeczni, jak i organizacje społeczeństwa obywatelskiego byli członkami rad społeczno-gospodarczych. W państwach, w których tylko partnerzy społeczni uczestniczą w pracach istniejącej rady społeczno-gospodarczej, należy ustanowić inne kanały lub platformy dialogu obywatelskiego.

2. **Kontekst**

Dialog obywatelski i społeczny jest podstawowym filarem europejskiego modelu partycypacyjnego sprawowania rządów. W ostatnich dziesięcioleciach dialog ten znacząco przyczynił się do wzmocnienia demokracji w państwach członkowskich UE i odegrał kluczową rolę w promowaniu zrównoważonego, sprawiedliwego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społeczno-gospodarczego.

2.1. Zinstytucjonalizowany dialog społeczny na poziomie europejskim został prawnie uregulowany przez podpisanie traktatów rzymskich przez państwa założycielskie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w dniu 25 marca 1957 r. W tym samym roku, w ramach wdrażania tych traktatów, utworzono Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) – główny europejski organ konsultacyjny, który miał być „pomostem między instytucjami wspólnotowymi a zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim".

2.2. W tytule X Traktatu – „Polityka społeczna" – znajdują się odniesienia do dialogu społecznego i obywatelskiego oraz konsultacji z Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym: mowa tu o artykułach 151, 152, 153, 154 i 155. Na przykład art. 152 stanowi, że: „Unia uznaje i wspiera rolę partnerów społecznych na swoim poziomie, uwzględniając różnorodność systemów krajowych. Ułatwia ona dialog między nimi, szanując ich autonomię".

2.3. Wraz z rozwojem stosunków między Unią Europejską a krajami kandydującymi, a także krajami partnerskimi w regionach wschodnich i południowych, zachodzi potrzeba wzmocnienia dialogu obywatelskiego i społecznego w ramach procesów integracji i współpracy. We wcześniejszych opiniach EKES podkreślił, że zorganizowany dialog społeczny i obywatelski jest kluczowym czynnikiem decydującym o powodzeniu polityki rozwoju, spójności społecznej i demokratyzacji w tych krajach ([4]).

2.4. *Dialog społeczny*

2.5. Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP) definiuje dialog społeczny jako wszystkie rodzaje negocjacji, konsultacji lub wymiany informacji między przedstawicielami rządów, organizacji pracodawców i związków zawodowych w kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, związanych z polityką gospodarczą i społeczną. Może to być proces trójstronny, w którym rząd jest jedną ze stron, lub też może opierać się na dwustronnych stosunkach między pracownikami a kierownictwem. Dialog społeczny odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu polityki gospodarczej, pracowniczej i społecznej oraz promowaniu konwergencji warunków życia i pracy. Podstawowym narzędziem dialogu społecznego jest proces rokowań zbiorowych, a jego celem jest zagwarantowanie godnych warunków pracy i sprawiedliwości w miejscu pracy.

Dialog obywatelski

2.6. Chociaż nie przyjęto uniwersalnej definicji dialogu obywatelskiego, to jest on powszechnie uznawany za kluczowy element dążenia organizacji społeczeństwa obywatelskiego do tego, by głosy obywatelek i obywateli zostały wysłuchane w procesach decyzyjnych. Sektorowe, przekrojowe i horyzontalne elementy dialogu obywatelskiego sprzyjają współpracy i inkluzywności w zarządzaniu publicznym, zwiększając legitymację i rozliczalność polityk. Można to osiągnąć poprzez dwa uzupełniające się wymiary: 1) dialog między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego umożliwiający wymianę poglądów i wiedzy specjalistycznej; oraz 2) zorganizowany dialog między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego a instytucjami rządowymi mający na celu zapewnienie uwzględnienia różnych głosów w procesie kształtowania polityki.

3. **Uwagi ogólne**

3.1. W wielu krajach kandydujących i partnerskich dialog obywatelski i społeczny pozostaje rozproszony i pozbawiony regulacji instytucjonalnych, co wpływa negatywnie na zdolność tych krajów do opracowywania spójnej i inkluzyjnej polityki publicznej w różnych dziedzinach. Brak jasnych struktur instytucjonalnych skutkuje ograniczonym i nierównomiernym zaangażowaniem społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych w proces decyzyjny, co sprawia, że obywatele nie mają zaufania do procesów demokratycznych i nie są zaangażowani.

3.2. EKES podkreśla, że należy wyraźnie rozróżnić między dialogiem społecznym, o którym mowa w artykułach 151–155 TFUE i w którym uczestniczą partnerzy społeczni (organizacje pracodawców i związki zawodowe), a dialogiem obywatelskim, o którym mowa w art. 11 TUE i który obejmuje szerzej pojęte zorganizowane podmioty społeczeństwa obywatelskiego. Te dwie formy dialogu uzupełniają się, ale różnią się celem, podmiotami i ramami instytucjonalnymi.

3.3. Zorganizowany i dobrze zinstytucjonalizowany dialog obywatelski i społeczny ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia stabilności, pamięci instytucjonalnej, rozwoju gospodarczego i spójności społecznej w krajach kandydujących i partnerskich. Poprzez promowanie i wspieranie takich konstrukcji instytucjonalnych Unia Europejska oraz państwa członkowskie mogą wzmocnić swoją rolę jako wiarygodnego partnera oraz wspierać procesy demokratyczne w tych krajach. Będzie to sprzyjać płynniejszemu i trwalszemu włączaniu krajów kandydujących i partnerskich do wspólnoty europejskiej – zarówno w kontekście procesu rozszerzenia UE, jak i w relacjach z innymi krajami partnerskimi, które mogą być zainspirowane koncepcją zinstytucjonalizowanego dialogu obywatelskiego i społecznego.

([4]) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wzmocnienie dialogu obywatelskiego i demokracji uczestniczącej w UE: kierunki działań" (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji belgijskiej) (Dz.U. C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).
Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Zaangażowanie młodzieży w dialog społeczny i obywatelski w regionie śródziemnomorskim (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C, C/2025/1189, 21.3.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1189/oj).

3.4. Przewodniczący EKES-u podjął ponadto niedawno inicjatywę mającą na celu bardziej aktywne zaangażowanie krajów kandydujących w działania Komitetu. Inicjatywa ta ma na celu zapewnienie tym krajom możliwości korzystania z fachowej wiedzy i doświadczeń państw członkowskich UE, w szczególności jeśli chodzi o promowanie konkurencyjnych gospodarek w drodze dialogu społecznego i szerszego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego. Dzięki włączaniu krajów kandydujących na wczesnym etapie tych procesów EKES nie tylko pomaga im przygotować się do przyszłego członkostwa w UE, ale także wspiera tworzenie odpornych gospodarek, które mogą konkurować w skali globalnej przy jednoczesnym utrzymaniu wysokich standardów społecznych.

3.5. W tym kontekście instytucjonalizacja dialogu obywatelskiego i społecznego staje się kluczową siłą napędową nie tylko postępu społecznego i demokratycznego, ale także wyników gospodarczych. Wspiera to proces dostosowania krajów kandydujących i partnerskich do norm UE i ONZ oraz do wymogów konkurencyjności.

3.6. W niektórych krajach kandydujących, w których takie organy jeszcze nie istnieją, rozpoczęto już proces oceny możliwości utworzenia rady społeczno-gospodarczej lub podobnego organu na szczeblu krajowym, a wiedza ekspercka EKES-u oraz innych podobnych instytucji państw członkowskich byłaby bardzo przydatna przy analizowaniu związanych z tym potrzeb oraz finalizowaniu procesów legislacyjnych i administracyjnych dotyczących tej struktury instytucjonalnej.

3.7. Utworzenie rad społeczno-gospodarczych w krajach kandydujących i niektórych krajach partnerskich, w których takie organy jeszcze nie istnieją, mogłoby ułatwić ściślejszą współpracę i lepszą synchronizację działań UE z interesami zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w tych krajach.

3.8. Dzięki instytucjonalizacji dialogu społecznego i obywatelskiego organizacje społeczeństwa obywatelskiego i partnerzy społeczni są traktowani z szacunkiem i mogą korzystać w sposób zorganizowany, skuteczny i przejrzysty z publicznych środków finansowych przeznaczonych na procesy dialogu obywatelskiego i społecznego na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym, europejskim i światowym.

3.9. Utworzenie rady społeczno-gospodarczej w krajach, w których jeszcze nie istnieje, umożliwiłoby również powstanie zespołu zawodowych urzędników służby cywilnej w określonych obszarach, odpowiedzialnych za opracowywanie opinii i zaleceń przyjmowanych w drodze konsensusu stron społeczeństwa obywatelskiego. Przyczyni się to do ulepszania projektów dokumentów przygotowywanych przez organy publiczne i zapobiegania sporom społecznym.

3.10. Partnerzy społeczni (związki zawodowe i stowarzyszenia pracodawców) oraz przedstawiciele innych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, którzy wejdą w skład rady społeczno-gospodarczej lub podobnego organu, odnieśliby następujące korzyści:

— braliby udział w obowiązkowych konsultacjach projektów aktów normatywnych w specjalistycznych dziedzinach przewidzianych prawem – konsultacjach inicjowanych przez rząd, a także z ustawodawczej inicjatywy posłów,

— uczestniczyliby w opracowywaniu, na wniosek rządu, parlamentu lub z własnej inicjatywy, analiz lub badań dotyczących realiów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, na co rządy powinny zapewnić wsparcie administracyjne i finansowe,

— informowaliby rząd lub parlament o pojawieniu się zjawisk gospodarczych i społecznych wymagających opracowania nowych aktów normatywnych lub zmiany już obowiązujących przepisów.

4. **Uwagi szczegółowe**

4.1. Dialog społeczny i obywatelski można zinstytucjonalizować w ramach różnych struktur organizacyjnych, z poszanowaniem specyfiki każdego państwa i z uwzględnieniem interesów i aspiracji organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych, a jednocześnie z uwzględnieniem najlepszych praktyk na poziomie europejskim i międzynarodowym w tej dziedzinie.

4.2. EKES uważa, że instytucjonalizacja dialogu obywatelskiego i społecznego przyspiesza integrację państw kandydujących i partnerskich z europejskim modelem rozwoju społecznego w oparciu o reprezentatywność i różnorodność partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz ich zaangażowanie w publiczny proces decyzyjny.

4.3. Komitet zauważa, że rady społeczno-gospodarcze oraz inne formy zinstytucjonalizowanego dialogu obywatelskiego i społecznego znacząco przyczyniają się do wzmocnienia modelu sprawowania rządów i demokracji uczestniczącej oraz odgrywają kluczową rolę w promowaniu zrównoważonego, sprawiedliwego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społeczno-gospodarczego.

4.4. EKES podkreśla potrzebę wzmocnienia dialogu obywatelskiego i społecznego w ramach procesów integracji i współpracy między krajami kandydującymi a państwami członkowskimi. Zorganizowany dialog społeczny i obywatelski jest kluczowym czynnikiem decydującym o powodzeniu polityki dotyczącej zrównoważonego rozwoju, spójności społecznej i demokratyzacji w tych krajach.

4.5. Dialog społeczny, zwłaszcza w formie trójstronnej, obejmuje zorganizowane interakcje między rządami, organizacjami pracodawców i związkami zawodowymi, koncentrujące się przede wszystkim na rynku pracy, warunkach pracy i polityce gospodarczej. Natomiast dialog obywatelski obejmuje szerszy zakres podmiotów, przy czym organizacje społeczeństwa obywatelskiego uczestniczą w procesie zarządzania partycypacyjnego wraz z trzema innymi kluczowymi zainteresowanymi stronami: władzami publicznymi, instytucjami politycznymi oraz, w niektórych przypadkach, podmiotami gospodarczymi i społecznymi. Te dwie formy dialogu, choć odrębne, wzajemnie się uzupełniają i reprezentują podstawowe filary legitymacji demokratycznej i integracyjnego kształtowania polityki w UE.

4.6. Zinstytucjonalizowane i ustrukturyzowane konsultacje zapewniają pokój społeczny oraz sprzyjające warunki społeczno-gospodarcze dla rozwoju i modernizacji w krajach kandydujących i partnerskich – zarówno poprzez rozładowywanie nagromadzonych napięć społecznych w drodze dialogu i negocjacji, jak i przez tworzenie warunków do ustanowienia i utrzymania przewidywalnych ram instytucjonalnych i prawnych dla obywateli oraz podmiotów gospodarczych w kraju i za granicą.

4.7. EKES zauważa, że prowadzenie zinstytucjonalizowanego dialogu obywatelskiego i społecznego przy podejmowaniu wszystkich decyzji legislacyjnych i w sferze polityki publicznej, które mają znaczący wpływ społeczny, gospodarczy i środowiskowy, zapewnia reprezentację różnych interesów społecznych: MŚP, inwestorów zagranicznych, przedsiębiorstw publicznych, pracowników, społeczeństwa obywatelskiego i społeczności lokalnych.

4.8. W radach społeczno-gospodarczych partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego reprezentujące różne interesy rozwijają swoją zdolność do osiągania konsensusu i kompromisu w drodze negocjacji i dialogu oraz uczą się negocjować i równoważyć swoje opinie, by osiągnąć wspólny punkt widzenia w relacjach z decydentami.

4.9. W państwach, w których rady społeczno-gospodarcze nie istnieją, ich ustanowienie wzmocni rolę i pozycję partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w ramach konsultacji i partnerstwa z rządami państw kandydujących i partnerskich poprzez nałożenie obowiązku konsultowania się z nimi oraz zasięgania ich opinii w odniesieniu do wszystkich projektów dotyczących aktów prawnych i polityk publicznych o istotnym wpływie społecznym, gospodarczym i środowiskowym.

4.10. W ten sam sposób reprezentatywni partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego będą musieli rozwinąć własne umiejętności w zakresie analizowania polityk publicznych i formułowania opinii, poprawek i alternatywnych strategii publicznych, aby należycie korzystać z nowo nabytych uprawnień instytucjonalnych.

4.11. EKES zaleca, aby kraje kandydujące i partnerskie ustanowiły jasne i przejrzyste kryteria wyboru przedstawicieli uczestniczących w dialogu obywatelskim i społecznym, w tym mechanizmy rotacji, środki odpowiedzialności publicznej i regularne oceny reprezentatywności, w celu zapewnienia legitymacji, wiarygodności i różnorodności.

4.12. W związku z tym należy przeznaczyć europejskie fundusze przedakcesyjne na wsparcie instytucjonalizacji i uruchomienia zorganizowanych mechanizmów dialogu obywatelskiego i społecznego. Finansowanie powinno koncentrować się na rozwoju ram administracyjnych i regulacyjnych niezbędnych do zarządzania partycypacyjnego i inkluzywnego kształtowania polityki – w tym na transferze wiedzy fachowej i doświadczeń dotyczących struktur dialogu demokratycznego i procesów kształtowania polityki publicznej z EKES-u, krajowych rad społeczno-gospodarczych i podobnych organów w państwach członkowskich do ich odpowiedników w krajach kandydujących i partnerskich. Przy czym nie należy finansować podstawowych działań partnerów społecznych lub organizacji społeczeństwa obywatelskiego, aby zachować ich autonomię i niezależność.

4.13. Należy również opracować programy budowania wzajemnego zaufania między partnerami publicznymi i prywatnymi zaangażowanymi w dialog obywatelski i społeczny. Grono ekspertów zatrudnionych w administracji rad społeczno-gospodarczych i podział działalności według wyspecjalizowanych sekcji przyczyni się do sprawnego działania tych instytucji doradczych.

4.14. EKES był pierwszym organem europejskim, który zaczął oficjalnie angażować kraje kandydujące w swoje prace, dając tym samym pozytywny przykład innym instytucjom UE. „Członek-obserwator z kraju kandydującego” to tytuł honorowy świadczący o poparciu dla przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego z krajów kandydujących do UE i szacunku dla nich, bez nadawania im statusu członka EKES-u.

4.15. Wczesne ustanowienie rad społeczno-gospodarczych i podobnych organów w państwach, w których one jeszcze nie istnieją, oraz zaangażowanie przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w proces akcesyjny lub negocjacje grup roboczych przyczyni się do przyspieszenia procesu negocjacji w sprawie przystąpienia krajów kandydujących do UE, zwłaszcza w odniesieniu do dwóch grup rozdziałów negocjacyjnych: „Kwestie podstawowe" (rozdziały „Wymiar sprawiedliwości i prawa podstawowe" oraz „Sprawiedliwość, wolność i bezpieczeństwo") oraz „Konkurencyjność i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu" (rozdziały „Polityka w zakresie przedsiębiorstw i przemysłu" oraz „Polityka społeczna i zatrudnienie").

4.16. Możliwości zapewniania środków finansowych krajom kandydującym mają wspierać wdrażanie dużych reform systemowych, koncentrujących się głównie na klastrze 1 „Kwestie podstawowe". Funkcjonowanie instytucji demokratycznych jest również ściśle związane z przejrzystością sprawowania rządów oraz z konsultacjami lub uczestnictwem organizacji społeczeństwa obywatelskiego w procesie integracji z UE – oba te elementy są integralną częścią celów dotyczących instytucjonalizacji dialogu obywatelskiego i społecznego.

4.17. Zgodnie z zasadą partnerstwa UE oraz społecznymi i gospodarczymi celami planów wzrostu gospodarczego dla krajów kandydujących EKES nalega, by partnerzy społeczni i społeczeństwo obywatelskie byli zaangażowani w etap opracowywania, a także w etapy wdrażania, monitorowania i oceny programów reform w sposób terminowy i znaczący ([5]).

4.18. Komitet zaleca, by programy reform zawierały podsumowanie procesu konsultacji pokazujące, w jaki sposób uwzględniono wkład zainteresowanych stron, zgodnie z opinią EKES-u z 2024 r. zatytułowaną „Nowy plan i instrument na rzecz wzrostu gospodarczego na Bałkanach Zachodnich".

4.19. EKES podkreśla, że instytucjonalizacja dialogu obywatelskiego i społecznego w formie rad społeczno-gospodarczych w krajach kandydujących i partnerskich nie zastępuje trójstronnego dialogu społecznego między rządami, pracodawcami i związkami zawodowymi na rynku pracy (wynagrodzenia i warunki pracy) w formie trójstronnych komitetów lub rad dialogu społecznego na szczeblu terytorialnym i krajowym.

Bruksela, dnia 17 lipca 2025 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE

([5]) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Zaangażowanie młodzieży w dialog społeczny i obywatelski w regionie śródziemnomorskim (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C, C/2024/6872, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6872/oj).